

ADALÉK

AZ EGYHÁZI KINCSEK TÖRTÉNETÉHEZ.

A minta pogány őskor nemzeteinek vallásiszertartásaiknál és áldozataiknál voltak bizonyos készleteik, mint az áldozatoltárok, kések, bárdok, medenczék és más efféle edények, valamint saját papi öltönyük is; úgy a vérnélküli áldozathoz kellő egyházi szerek az első keresztényeknél is találhatók, csak hogy azok az alázatosság és kegyelet szellemében összegyűlt híveknél fából, agyagból, üvegből, vagy bronzból állottak. De midőn a keresztény vallás a byzanti császárok alatt államvallássá emeltetett, lassankint drága fémek váltották fel a fennérintett becs nélküli anyagokat, a keleti izlés és pazar fényűzés divatba jött az egyházban, azonban mindezek a későbbi időben lábra kapott olasz remekművekkel sem művészetre, sem csinoságra nézve nem vetélkedhettek.

Midőn sz. István király püspökségeket alapított, és azok főegyházait gazdagon megajándékozta, a királynék pedig a templomokat saját himzésű fényes ruházattal, és drága edényekkel ellátták, az ország nagyjai és gazdagabb magánszemélyek is buzdítottak arra, hogy templomokat és kolostorokat építsenek, azokat fekvő birtokkal biztosítsák, és arany-ezüst-gyöngy-drágakő- bársony- és selyem kelméjű tárgyakkal ellássák, azt hívén, hogy hibáik és vétkeik annál biztosabban elengedhetők, minél nagyobb bőkezűséggel az Isten házána diszét előmozdítják.

Akármily gyakran találjuk az ilyen alapítványokat és gazdag ajándékokat, melyek talán mellékes gondolatokkal adományoztattak, nem lehet tagadnunk, hogy ezen az első kereszténység szegénységével ellenkező pazarfény igen gyakran tiszta valóságosságból és a legkegyeletesb szándékból történt, és hogy ez által az egyháznak tekintélye, s az érzékiségre való magasztosb behatás, magának a hitnek terjedésére és az önfeláldozó életmódra tetemes befolyással vala.

A népnek anyagi jóléte az egyházi tárgyak és készletek ily fényes módon való előállításá által

szemmel láthatólag előmozdított. Művészet, ipar, kereskedés egyaránt nyertek ezen mozgalmak által, az építészek és kézművesek a román- és góthkoru templomok emeltetésénél foglalkozást nyertek; *kőfaragók, aranyművesek, festők és himzők*, melyek olaszországból nyugatra és északra kiterjeszkedtek, ékesítették, gazdagították halhatatlan, gyakran el nem ért remekjeikkel a templomokat, kolostorokat és azok oszlopos csarnokait.

A középkor szelleme a csendes elmélkedéshez hajolt, mely istenkedvelt foglalkozásul az imádkozást, az áldozatot, egyéb kegyeletes tényekkel gyakoroltatá; miért is minden egyes községben, a saját plébániai templomon kívül még egy-két kolostort találnk, melyeket szerzetesekkel vagy apáczákkal népesítettek, kik a tudománynak, a nevelésnek, és a betegápolásnak szentelék életüket.

De ezen foglalkozások sem gátolhaták, hogy az egyházi társulatoknak azon számban, melyben léteztek, különféle indokokból ellenségeik ne támadjanak; ehhez még hozzá járult, hogy a mai napi gyakorlati gondolkozásmód, mint következménye a tudományokban tett rendkívüli haladásnak szembezőkő ellentéteivel, a középkor eszményi irányaitól lényegileg különbözik.

Mind ezeket tekintetbe vevén, nem lehet tagadni, hogy igen sok műemléknek, és írásbeli kút-főknek, melyek nélkül a középkor történelme a lehetetlenségek sorába tartoznék, nagyobb részt, sőt bizvást mondhatjuk, egyedül és kizárólag a szerzeteseknek és egyéb egyházi társulatoknak köszönhetjük, úgy mint azoknak, kik a hiteles okmányok őrzői és a történt dolgoknak lelkiismeretes jegyző valának.

Igaz hogy az építészeti műemlékek és irodalmi kincsek nagyrészt az ellenséges berohanások, háborúk és belső viszályok, a nagyok és hatalmasok rablásaik és egyéb balesetek által, melyek történetünk-

ben számos lapot megtöltenek, tönkre jutottak. Sajnálatlaltal visszaemlékezünk sok történelmi munkának, jeles műrekek, szobrok, képek, felirások és nagy becsü egyházi készletek és ékitmények eltűnésére, ezek hajdan tulajdonai valának azon templomoknak és kolostoroknak, melyek romjaiban őseink vallási buzgalmát és áldozatkészségét csodáljuk.

Igen sok ezen tárgyak közül jelenleg is őriztetik az egyházi intézetek kincs- és levéltáraiban, valamint ilyen régiségeket kedvelő magánosoknál is, de ezek gyakran el vannak rejtve a buvár előtt, és többnyire csak egyenkint jutnak a nagyobb közönség tudomására.

Mint hogy a tatárpusztítás előtti időből oly kevés műemlék maradt fenn hazánkban, könnyen gondolhatjuk mennyi kárt tett ezen barbarok egy évi dulása; azért itt e helyen egyedül azon szakról szólhatunk, mely ama országos csapást követte.

I. Károly és *Wenczel* királyok közti koronaczivakodások közt, ezen utóbbinak követői által, jelenen *János*, *Henrik Bán* fia által, és *Jánosnak* fivére *Henrik cseh* által az esztergomi főtemplomnak, melyet sz. *István* a b. szűz és sz. *Albert* tiszteletére emelt, levéltára kiraboltattott. — Ugyenezt tevő *Stibor* vajda, ki 1485-ben a sekrestyébe erőszakosan bejutván, nem csak az irományokban nagy kárt tett, hanem a becses egyházi ruhákat és készleteket elorozta. A rombolást folytatták nem csak a törökök 1543-ban, hanem a vár ostromlása alkalmával *Mátyás* főherczeg zsoldosai is. (I. Schmitth A. E. Strig. I. 159 — Pray Ms. dipl. Sacr. I. 74. — Mathes, vet. Arc. Strig. 1824. 29—31.)

Azon nagyszerű főegyházat, melyet sz. *István* Fehérvárott alapított, a kegyes királyné, *Gizela*, nagy értékű edényekkel és más becses készlettel látott el, melyekkel *Bonfin* szerint (Dec. II. Libr. I.) a királyok sírjait és az oltárokat ékesítették, melyek arany, drágakő, kláris, porphir és alabastromból állottak. Ezen kincsnek őrzése a káptalan örkanokjára volt bízva, és ámbár egy részét, mely az 1318 ki tűzvész és *I. Maximilian* császár ostroma alatt 1490-ben megmaradt, még a Mohácsi csata előtt Pozsonyba menesztették, és a sz. *Mártonról* czimzett templomban őrizték, a másikat még is 1543-ban a törökök elrabolták. Miből állhatott vagy áll az, mi Pozsonyba vitetett, semmi bizonyos tudomásunk nincsen. (Chron. Bud. Podhr. 66. — Topogr. R. Hung. 240. 245. — Cod. dipl. VIII. 3. 237. — Tud. Gyűjt: 1818. VI. 42.)

Bonfinius bizonyosága szerint *Hunyadi Mátyás* várbeli kápolnáját sok arany és ezüst készlettel valamint drága papi öltönyökkel díszítette, midőn *Kis-Horváth János* 1489-ben *alamizsnás sz. János* testét

Konstantinápolyból Budára átszállította. Ezeket *Mária*, *II. Lajos* özvegye 1526-ban a *Máriavölgyi* pálosokhoz vitte: egy részük *II. András*tól Jeruzsalem-ből hozott kereszt részlettel a pozsonyi sz. *Mártonról* nevezett káptalan birtokába jött, a másikat 1713-ban Buda városának adták vissza, hol a város-házban létező kápolnában őriztettek. (Knauz. M. Tud. Ért. 1862. I. 48. 50. 60. IV. 333. 336.) A budai várkápolnai kincsek jegyzését *Dr. Frankl Vilmos* a győri Tört. és régész. füzetek III. köt. 88—94 lap. közölte.

Másképp állt a dolog sz. *Márton* kápolnájával, melyet a budai szombati kapu közelében 1349-ben *Erzsébet* királyné, *Nagy Lajos* királyunk neje, *I. Károly* curiájában épített és sok szentnek creklyéjével ékesített, melyek azonban, még valószínűleg a török foglalás előtt eltűnhettek. (Theiner, Vet. Mon. sat. I. 770.)

Midőn Buda egyházi kincseiről szólunk, nem szabad a sz. *Zsigmondnak* szentelt várbeli kápolnát felejtenuünk; ezeket behamvasztatása után 1716-ban a közel fekvő *kármelita* kolostorba egy ládában, őrzés végett, átadták; de midőn 1723-ban ezen zárda is a tűzvész áldozatává lett, alkalmasint ezen kincsek is elégthettek. (Kam. levélt.)

Nem lehetett szegény ily szent készletekben a veszprémi püspöki székhely mellett *Gizela* királyné költségén épült szent *György* imolája; ezt az akkori uralkodó bőkezűsége után ítélve méltán föltehetjük, de ezen kincsek is nyom nélkül eltűntek. — *Gizela* királyné a veszprémi *Mihály* templomnak ezeken kívül, kedveskedett egy arany koronával; a veszprémi püspök pedig *Pál* 1265-ben több márka aranyporral (aurum pulverisatum) és egy övvel (balteus regalis) mely arannyal és drága kövekkel el volt látva; és melynek értéke 500 márkára becsültetett. Ezen drága királyi övet több király a hadi költségek fedezésére követelte, s végre fekvő birtok adományozása által kiváltá. — Egyébiránt a főtemplomot 1552-ben a törökök kirabolták, és csak 1723-ban épült fel ismét mostani alakjában (Schem. Cleri Weszprim: 1841.)

A pécsi sz. *Péter* főegyház kincseit a káptalan a törökök elül akará menteni, és biztos helyre átszállítani, de útközben *Báthory* nádor azokat lefoglalá és csak ismételt unszolás után 1528-ban adá vissza. Ugy látszik, hogy ezen kincsnek egy része 1543-ban elveszett. (Koller, Hist. Epp. Quinqu. V. 152. 182. 213.)

A pécsváradi benedictinus apátságot (*Baranya* m.) sz. *István* 1015-ben alapítá; ezen monostort *Damoszlav* cseh herczeg, és későbbben *I. László* és *II. Béla* több kiváltsággal örvendezteték meg, mindezek a

templom drága készleteivel együtt a *keresztelő sz. János kápolnája* melletti kamrában őriztettek, és tűz által enyésztek el. Emlegett Damoszlav az apátsági templomnak egy *ezüst táblát* ajándékozott, melynek helye sz. Benedek oltára előtt volt; a közel fekvő *Mindszentelek* templomában pedig egy *ezüst oltárt* állított fel, mely alá eltemették. (Koller. III. 266—280.)

A *pilisi* ciszterciek apátságának, melyet a tatók pusztítottak, levéltárát megmentették a szerzetesek, és Esztergomba vitték, de ottan tűzvész áldozatává lett. (Topographia M. R. Hung. 295.)

I. András király az általa 1055-ben alapított sz. Bene rendű tihanyi apátságnak (Szala m.) számos egyházi készletet ajándékozott; ezen apátság birtokában volt egy *arany serlegnek*, mely *gyöngyökkel és drága kövekkel* volt kirakva, de ezt II. András jeruzsalemi útja alkalmával elvette, és 1000 hordó sóval (zuanos salis — talán *szánt* is tehet?) pótolta.

Miután az 1684-ben várrá átalakított monostor leégett, 1706-ban pedig a Rákóczy-féle csapatok által kirabolatott, 1716-ban minden egyházi ékességet és felszerelést a királyi fiscus lefoglalta azért, mert midőn Göncz Caelestin sz. Mártoni főapát ezen apátságot megvette, a királyi beleegyezést kikérni elmulasztotta. Az egész készlet csak akkor szolgáltatott ki a főapátságnak, mikor váltságdíj fejében 3500 ftot kifizetett. (Kamar. levélt.)

A mi *felső-őrsi* (Veszprém m.) prépostság jogait illeti, többféle igen érdekes okmány 1401-ben tüntet el, akkor, midőn Zsigmond király Siklóson fogva tartatott. (Schmitth. Epp. Agr. II. 22.)

1337-ben panaszt tesz a *batai* (Tolna m.) benedictinus apát a pápánál, hogy *Bocoloczai Egyed* és *Curnisoi István* az apátságot kirabolták és annak *kiváltságleveleit, kelyheit, egyházi díszruháit az arannyal és ezüsttel együtt elvitték.* (Koller. II. 310. 465.)

A *Hagymási* család sokféle garázdaságot vitt végbe a *türjei* (Szala m.) prépostság ellenében. A Hagymásiak t. i. Luther új tanát követvén nem csak a kolostort és a temetőt, hanem sz. *Anna* templomát is elpusztították és tökéletesen kirabolván, többféle kegyetlenséget is követtek el. (Monast. Fuxh. Czinár II. 63.)

Átmenvén ezen különféle eseményekről, melyeknek a magyarországi templomok és kolostorok ki valának téve — a *pálosok* eltörült szerzetére, melynek okmányai a m. kir. kamarai levéltárba letétettek, azt kell előre becsátanom, hogy ezen *magyar* szerzet, saját évkönyvei szerint *remete sz. Pál* tiszteletére (ki 253 körül élt) *Eusebius* esztergomi kanonok által, ki sz. Ágoston szabályait felvéve, Ireghen, Pécs mellett, 1225-ben alapított, mely első székhelyet Bertalan pécsi püspöktől ajándékol kapott.

Későbbben ugyanazon Eusebius, mint a rend kormányzója jelenik meg a *pilisi* hegy alatt, Buda közelében, alapított sz. *kereszt* kolostorban.

Ez addig volt a *Pálosok* főmonostora, míg az 1300-ban *Óvári**) János gróf és *Velencei* Pál által alapított sz. *Lőrinczi* zárda Buda fölött, *Lőrincz*, egyetemes perjel székhelye, 1308 és 1310-ben ki nem volt építve. (Acta Paulinorum: — Benger Chronotaxis MS. a kam. levéltárban.)

Emléítésre méltó, mily kegyességben és kitüntetésekben vett részt ezen magyar szerzet főkolostora, valamint I. Károly és fia I. Lajos által, ki e zárda templomába sz. *Pál* remete testét letéteté, ugy sok magánbirtokostól is, mi által az ország leggazdagabb kolostorai közé emeltetett. Igen sok lenne, ha mind azon nemestelket, házat, földeket, malmokat, jövedelmeket pénzben és terményekben, más egyéb kiváltságokkal együtt akarnók előszámlálni, melylyel ezen kolostor alapítványát szaporították, mindezeket környülményesebben fogom érinteni legközelebb megjelenő *Buda-Pest* című munkámban; itt egyedül azon drágaságokat akarom elősorolni, melyek birtokában az említett zárda, és a rend egyéb magyarországi házai valának.

A magánosok bőkezűségét eléggé mutatja *Sófia*, megyesallyai *Mórocz* László nejeinek ajándéka, mely több arany- és ezüst tárgyból és készpénzből is állván, 1300 arany forintnyi értékkel birt. Ezeket a sz. *Lőrinczi* kolostornak végrendeletileg hagyományozá; és Bánffy Miklós és neje Margit, ki utóbb csáktornyai Ernust János kir. főlovászmesternek felesége vala, gondviselésére bizta, és 1504-ben erről és átadásáról a kolostornak hiteles okmányt állított ki.

Az adomány aranyban tett 762 ft, készpénzben 100 ft; 150 ftnyi *arany láncz*ből; 35 ftnyi *olvasztott aranyból* állott, hozzá járult egy ezüst *mosdó kánna*, két aranyozott *ezüst serleg*; ugyanolyan pohár *kokusdió héjából*; ismét egy másik ezüsből; 4 ezüst *tál*, 3 ezüst *kandál*, és egyéb más kisebb *ezüst tárgyakból*, melyek együtt véve, az arany láncz, és olvasztott arany nélkül 60½ márkát nyomtak.

Az ezen adományról kiállított okmány szóról szóra így hangzik: Nos Wladislaus sat. **), — (M. kir. kam. oklevéltárban.)

*) Kétségtől ez ugyanegy *Hench Jánossal*, ki mint óvári várnagy 1322—1329-ig budai bíró és később pozsonyi, mások szerint, és talán helyesebben mosonyi (Mosoniensis, Posoniensis helyett) főispán volt, és a zárdának 1335-ben a körülfekvő telkeket ajándékozta.

**) Nos Wladislaus dei gratia Rex Hungarie et Bohemie etc. Memorie commendamus. Quod venerabilis et religiosi fratres *Stephanus* vicarius generalis ordinis fratrum Heremitarum sancti Pauli primi Heremite ac *Ambrosius* prior nec non *Gregorius* predicator claustris beati *Laurentii* martiris supra Budam Fundati personaliter in ipsorum ceterorumque universorum fra-

A mohácsi vész hire nem csekély rémületet okozott a pálosok gazdag kolostoraiban, a miért egyéb dolguk nem volt, mint legbecsesebb kincseiket a rabló ozmánok ellen biztosítani, és az elég erős

trum ordinis sancti Pauli primi Heremite personis, coram nostra personali presentia constituti sponte et libere sunt confessi in hunc modum. Quod quia Magnificus Johannes Ernusth de Chakthornya Agazonum nostrorum Regalium Magister nec non Generosa domina Margaretha alias relicta magnifici condam Nicolai Banffy de Alsolyndwa, nunc vero Consors dicti Johannis Ernusth et Johannes filius prefati condam Nicolai Banffy ex eadem domina Margaretha procreatus, Universas illas res aureas et argenteas nec non summam pecuniarum, Juxta tenorem et continentiam publici instrumenti super testamentaria dispositione Generose condam domine Sophie Relicte condam Ladislai Morotz de Megyesallya facta legavi, ut puta in puro auro flor: septingentos sexingenta duos, in parata et numerata pecunia flor: centum, unam cathenam auream valoris flor: centum quinquaginta octo, aurum fusum cum una portione valent: flor: trigintaquinque, unam anforam argenteam wlgó mosdo, duas cuppas argenteas deauratas, unum pictarium argenteum deauratum de muscato factum wlgó screehen dyopohar, unum pictarium ex argento factum, quatuor scutellas argenteas, coclearia argentea tria, quatuor porciones argenti longas ad medium cubitum se extendentes rotunditate vero quoad mensuram unius digiti, quarum quarta tenua est, aliam unam portionem argenti latam sed tenuam, quosdam duas porciones similiter argenti que fuerunt super gladium, unam reliquas argenteas deauratas, latitudinem unius speculi habentes mediocris quantitatis, que omnia demptis prescriptis, cathena aurea nec, non auro fuso et reliquiis, faciunt marcas argenti sexaginta cum media, quas videlicet dum adhuc eadem condam domina Sophia in humanis egisset, causa tutioris conservationis manibus dicti condam Nicolai Banffy assignasset, et in ultima sua voluntate eadem condam domina Sophia, antedicto claustro beati Laurentii martiris et per consequens fratribus Heremitis in eodem degentibus ob salutem et anime sue refrigerium legasset, Eidem claustro beati Laurentii martiris et per consequens fratribus Heremitis in eadem degentibus plenarie et sine omni defectu restituissent, persoluisent ac omnimodam et plenariam satisfactionem impendissent, ob hoc ydem fratres Stephanus vicarius generalis nec non Ambrosius prior ac Gregorius predicator in ipsorum ceterorumque universorum fratrum ordinis sancti Pauli primi heremite predicatorum nominibus et in personis, annotatos Johannem Ernusth nec non dominam Margaretham consortem eiusdem et Johannem Banffy, super solutione univrsarum rerum aurearum scilicet et argentearum superius nominatim specificatarum nec non etiam summe florenorum et pecuniarum antedictarum quietos et expeditos reddidissent ac modis omnibus absolutos commisissent, univrsas etiam literas fassionales obligatorias testamentarias, alias etiam quaslibet literas in facto dicte testamentarie dispositionis, quodocunque qualitercunque et vbicunque ac coram quovis Iudice seculari et spirituali sub quibusvis formis verborum emanatas, vanas cassas mortuas et viribus carituras reliquissent et commisissent, Immo quietos et expeditos ac modis omnibus absolutos reddiderunt et commiserunt, vanasque cassas mortuas et viribus carituras reliquerunt, coram nobis harum nostrarum vigore et testimonio Literarum mediante. Datum Bude feria sexta proxima ante festum Beati Urbani pape. Anno domini Millesimo Quingentesimo Quarto. — Coram magistro Francisco de Maroth Prothonotario.

A papirra irt eredeti oklevél, veres viaszba nyomott példét van ellátva. (M. k. kam. levéltárba.)

sz. Lőrinczi kolostorba küldeni; de minthogy az ellenség előnyomulása miatt ezen menhely sem lát-szott veszélyen kivülinek, sz. Pál testével egyéb drágaságaikat a trencsinyi várba küldötték.

Mind azon becses készletet, mely a sz. Lőrinczi, Ó-Budai (fehéregyházi) baicsi, diósgyöri, laadi, nosztrei, terebesi, tokaí, ungvári és más zárdákban őriztetett, a homonnai Drugeth családra bízta, mely a templomi kincseket a jeszendi várban, az egyházi ruházatot pedig a revicsei erősségben elrejté. Még más kincseiket Jakab rozsnjó polgárra bízta.

Itt közöljük azon leltárt, mely magában foglalja az egyházi tárgyakat, mint azokat a rend a Drugeth családnak átadá. Ezek közt foglaltatik: 49 kehely, 50 tálcza, 24 kereszt, 12 szentségmutató, 13 kánna, 4 füstölő, 5 doboz, 10 medencze, 2 mosdókánna és több táblácska, mind ezüstből, aranyból, drágakövekkel ékesítve; továbbá mintegy 117 becses egyházi öltöny, melyeknek első része a pápai bullák és jogokmányokon kívül 60,000 frt, az utóbbiak pedig t. i. a ruhák 32.000, együtt véve tehát 92,000 forintba becsültettek. A leltár szavai ezek: *Registrum de rebus argenteis.**)

*) *Registrum de rebus Argenteis ad diversa Monasteria fratrum Eremitarum pertinentibus, olim ob temporum disturbia ad protegendum magnificis dominis de Homonna conceditis Ac in eorum manus concessis.*

Primo de calicibus qui in toto fuerunt XXXXIIIj (49.) Patene L.

1. Calix magnus a Summo ad imumque floribus aureis Argenteisue Simul atque lapidibus preciosis Imaginibusque ornatus.
2. Calix eiusdem quantitatis totus deauratus continens insignia domine dorothee coniugis quondam Magnifici D. Emerici de peren, pertinet ad Baych. (a.)
3. Calix in quantitate prescriptis similis totus deauratus preter sex Imagines puri Argentei que in medio taliter continentur.
4. Calix tribus digitis minor totus deauratus floribus argenteis et lapidibus diversi coloris ornatus. —
5. Calix palmarum longitudinis Ij lapidibus preciosis Ac Imaginibus sculptis adornatus. Ad Nostre pertinet. (b.)
6. Calix unius palme et duorum digitorum cum Imaginibus et aureis argenteisve atque Auricalco decoratus.
7. Calix unius palme et digitorum duorum a pede usque ad summum cum floris sculptilibus Ac elevatis lapidibusque rubeis decoratus.
8. Calix quantitatis unius palme et duorum digitorum in toto deauratus quinque marchas continet.
9. Calix de ongwar factus per M. dominam chaterinam coniugem Mgei d. Casparis de Homonna cum insigniis suis et diversis Imaginibus bene ornatus.

a) A baicsi pátósféle minden szentekről címzett conventet Thótfalu mellett, Baranya megyében, a pécsi püspökségben, 1283 körül Siklósi Miklós gróf alapította.

b) A „Maria nostrai“ boldogságos szűz pálosi conventjét, mely Hont megyében feküdt és az esztergami érsekséghez tartozott 1352-ben I. Lajos király állította fel, elpusztulása után 1711-ben ismét megnyitották.

Minthogy a nevezett kincs a rend többszöri felszólalása és tiltakozása tekintetbe nem vételével

10. Calix palme vnus et duorum digitorum in pede continet scriptum fr. *Oswaldus* fecit fieri.
11. Calix vnus palme et duorum digitorum in pede Arma fixa videlicet corona corvum continens cum aliis similiter Imaginibus atque auricalco ornatus.
12. Calix vnus palme in toto deauratus filis argenteis eis que deauratis decoratus.
13. Calix unius palme et duorum digitorum in toto deauratus filo argenteo Atque lapidibus preciosis adornatus in medio precipue atque *picario*.(c)
14. Calix vnus palme et duorum digitorum in toto deauratus filo aureo circumseptus habens turres In imo supra pedes.
15. Calix simplex Antiquus In medio antiquo more per scissuras pomum habens et in pede cum Imaginibus et Auricalco factus.
16. Calix vnus palme et duorum similiter digitorum Novus Atque optimus In pede Imagines Sanctorum *Pauli* primi heremite Atque *Antoni* abbatis cum forpice tonsoris factum.
17. Calix unius palme et duorum digitorum totus deauratus globum Seu pomum In medio habens, filatus cum auro pulvere.
18. Calix vnus palme et duorum digitorum deauratus In medio per pomum artificiosis scissuris In duas partes ab intus cum paruis globis factus.
19. Calix in toto deauratus pomum In medio habens pulcre filatus infra pomum paruas turres habens.
20. Calix vnus palme et duorum digitorum In medio Loco pomi quasi catenati virgis circumdati in pede quasi nuces cum foraminibus.
21. Calix deauratus In medio per pomum lapidibus diversis ornatus cum Auro filatus Ad *cheur* (Győr, az az Diósgyőr) pertinet. (d.)
22. Calix cum *Zomancz* ornatus continens scriptum: Qui non Credit In me Jam iudicatus est. Jo. 3.
23. Calix unius palme, et duorum digitorum insignia lupi, Taurorum, Bubulorum atque Cervorum continens.
24. Calix deauratus In medio et in fundo cum auricalco decoratus.
25. Calix deauratus in fundo *picarii* aureis filatum pomum In medio habens pedibus scissis ac fenestratis.
26. Calix quasi simplex deauratus totus super fundum *picarii* Auricalco adornatus in pede per ascensum quasi turres paruas habens.
27. Calix deauratus per pedes Gemmis, Sex locis ornatus in medio cum columnis circumvallatus Ab intra paruis Imaginibus factus.
28. Calix deauratus In *picario* circumscripção est In quo est pomum Argenteum est autem totus simplex Sine omni flore.
29. Calix vnus palme deauratus Im medio super pomum sunt globuli paruuli xij deaurati continens scriptum *Jesus Maria*.
30. Calix vnus palme in toto deauratus pomum In medio habens floribus roseis factum in fundo pedis habet scriptum.
31. Calix totus deauratus in *picario* scriptum continet calix de

c) Ivó edény vagy serleg; alkalmasint a kehely *kupája* melybe a bort töltik.

d) A diósgyőri „Corporis Christi“ Pálos zárdát, mely Borsod vármegyében, az egrí püspöki főegyház hatalma alatt állt, 1313-ban Erzsébet királyné bőkezűségének köszönheti eredetét; 1550-ben szétdőlték, de 1737-ben ismét megnépesítették.

a *Drugeth* családtól vissza nem került, a pálosok arra határozták el magukat, hogy azt per utján

- Sancta *chatarina* In pede sunt Imagines Sanctorum *Resurrectionis* domini Sancti *Pauli* primi Heremite Sancte *chaterine*.
32. Calix vnus palme et duorum digitorum deauratus in *picario* scriptum est; Ave Maria usque benedicta etc. Satis longus sed simpliciter deauratus.
33. Calix unius palme totus deauratus In ima parte est decoratus cum auricalco continens Imaginem *Salvatoris* Nostri.
34. Calix vnus palme et digiti deauratus In *picario* sunt flores rosarum deaurati. In imo serpens coronam in capite et pomum in ore habens.
35. Calix deauratus continens insignia medii Lupi Stelle vnus et medie Lune.
36. Calix deauratus in pede Imagines *Salvatoris* nostri Indicantes Beate Virginis Angelum et alios plures in auricalco continentes.
37. Calix vnus simplex usque ad medium deauratus in fundo auricalco est decoratus.
38. Calix deauratus totus pomum In medio scissum foliatum Lapidibusque diversis ornatum continens similiter et In imo cum lapidibus diversis et perulis est decoratus In cuius pede continetur scriptum F. D. 1. 5. 12.
39. Calix totus deauratus In imo per tria loca filatus et cum auricalco ornatus.
40. Calix Antiquus totus deauratus In imo imagines continens *Resurgentis* domini *Beate virginis* cum puero *Jesu* atque sancti *Joannis Bapte*.
41. Calix unius palme totus deauratus super pomum sex rose simpliciter de argento.
42. Calix deauratus pedem habet de auricalco factum In imo hec littere scripte continentes N. A. 1.
43. Calix totus deauratus pomum optimum cum multis scissuris et ab intus multis globulis ornatus in pede auricalco decoratus est operis Antiqui.
44. Item preter supra dictos calices sunt adhuc sex sine talibus descriptionibus et patene Christi que Annumerant in toto faciunt calices xLviii patenas. L.

Registrum super Cruces.

Cruces In toto Sunt XXiiiij.

1. Crux aurea longitudinis palmarum ij cum lapidibus preciosis Ac gemmis ornata valore flor, IX et nonagendorum.
2. Crux Argentea in toto deaurata in cuius medio reliquiarum conseruat de cristallo continetur In circuitu sunt angeli citarizantes, pars superior continet Imaginem nostri *redemptoris* cum in cunis a pastoribus adoraretur.
3. Crux deaurata Longitudinis trium palmarum inferior pars sine ulla cifra continet superse Imaginem Christi crucifixi *Beate Virginis* Ac Sancti *Joannis* et In quatuor angulis in auricalco Imagines evangelistarum.
4. Crux tota deaurata ex duabus partibus turres habens caret cristallo in medio.
5. Crux duarum palmarum et medii super se continens crucifixi *Salvatoris* Imaginem.
6. Crux longitudinis palmarum iij In medio columnas sex ac cristallum habens cum reliquiis in superficie Imaginem mulieris filantis.
7. Crux palmarum ij deaurata In medio et summitate quatuor columnas habens et cristallum.
8. Crux trium palmarum deaurata Imaginem crucifixi et In auricalco quatuor *Evangelistarum* continens.

visszakövetelik, a miért is 1550-ben a tartományi perjel Gergely atyja részéről a királyi

kuria elé idéztettek Drugeth Gábor, János és Gáspár urak.

9. Crux longitudinis palmarum duarum simplex sine Auro et floribus.
10. Crux palmarum iij ab imo usque ad Summum florizata Imagines crucifixi et Beate Wirginis et Joannis Apostoli continens.
11. Crux palmarum ij cum flore ptili (?) Imaginem crucifixi continens.
12. Crux palmarum ij tota floribus de argento elevata et cum lapidibus diversis ornata.
13. Crux palmarum ij In medio duas columnas cum cristallo et Imaginem crucifixi continens In ima parte Auricalco est adornata.
14. Crux parua tenuis palmarum ij super se continens Imaginem Saluatoris crucifixi.
15. Crux palmarum ij inter duas columnas cristallum continens.
16. Parua reliquia cum cristallo.
17. Crux simplex inter duas columnas Imaginem crucifixi continens et cristallum.
18. Crux Maior Ceteris Longitudinis palmarum iiii In imo columnas octo continens grossitudinis quantum duabus manibus comprehendi potest In vertice sunt quatuor lapides quorum ij Berilli rubri sunt cum Imaginibus resurgentis Christi et Beate Wirginis Marie.
19. Crux deaurata palmarum iij super se continens crucifixi Saluatoris Imaginem.
20. Crux longitudinis palmarum duarum super se continens Imaginem Jesu crucifixi Beate Wirginis et Joannis Apostoli.
21. Crux palmarum ij in medio cristallum reliquiarum continet cuius Sumitas tribus turribus Eminent.
22. Crux longitudinis palme vnus et iiii digitorum In medio cristallum angularem continens.
23. Crux circulatorum figure In modica parte.
24. Crux prescripte similis In quarum Sumitatibus Imagines Christi crucifixi, Beate Virginitis Ac Joannis Ewangeliste continentur.

Registrum Monstranciarum Ampullarum Turritulorum rerumque diversarum Argentearum.

- Monstrancie* in toto fuere Xij, ferme deaurate per maximi ponderis ac valoris.
- Ampullarum* paria fuere Xlij nonnulla ex illis deaurate longitudinis plus quinque palmarum.
- Turritula* Quattuor unum grandissimum ponderis permaximi Ad hec quattuor Naucule cum cochlearibus argenteis.
- Pirides* sine conservatoria sacramenti In toto fuere quinque illarum quedam deaurate.
- Pates* reliquiarum Sunt in toto X. ex quibus due sunt Maiores ad quantitatem disci.
- Scutelle* Argentee sive Lavatoria ad Divinum cultum pertinentes ij una grandior.
- Tabule* due una de lignis *Setini* Auro argento lapidibus preciosis gemmisque copiosissime ac ditissime decorate estimationis per maxime.
- Altera tabula de puro argento.
- Item caput *Beate Ursule* usque ad medium corporis ex argento deaurata.
- Pomum argenteum ad capparum pendant. Annuli duo et Gemme plurime In una ligatura.

Registrum Super Indumenta Sacerdotalia et primo de Casula.

Casularum Summa cum omnibus Attinentiis fuere XLviiiij.

1. Casula purpurea rubra auream crucem habens gemmatam cum diversis Imaginibus inter quas principalior est diue *chaterine*.
2. Casula etiam purpurea rubra aurea In cuius dorso super crucem auream Imago *virginis gloriose* cum puero *Jesu* continetur.
3. Casula crocei coloris auream crucem habens venetiarum cum quinque Imaginibus principalior *Beate Wirginis* cum puero *Jesu*.
4. Casula flauca, Aurea crucem habens gemmatam cum quinque Imaginibus In imo corona gemmata cum Arbore.
5. Casula purpurea viridis crucem habens gemmatam cum Imaginibus *Christi crucifixi Marie Magdalene* Ac duorum *Angellorum*.
6. Casula purpurea coctinea habens crucem auream Cum Imagine *crucifixi*.
7. Casula nigra Atlatz crucem habens auream simpliciter cum Imagine *Christi crucifixi* — Baych.
8. Casula alba *Camuka* (e) aurea cum cruce venetiarum Imagines sex continens quarum principalior *Virginitis Marie* alter *Joannis Baptiste* tertia *Petri Apostoli*.
9. Casula alba purpurea rubro ac viridi colore variata super crucem habens Imagines Principalis est Christi quasi *Judicantis Petri* et *Pauli* apostolorum.
10. Casula alba *Camuka* aurea nova In cruce habet Imagines *virginis Marie, Joannis Baptiste, Stephani* Levite In infima parte.
11. Casula Atlacz nova flauca aurea cum sex Imaginibus per crucem auream prima *virginis Marie*. In infimo *Dom'nici* confessoris.
12. Casula rubra aurea viridi colore permixta super cuius crucem Imago *Christi crucifixi* et Beate *Marie Magdalene*.
13. Casula rubrum, nigrum aureumque colorem protendens In cruce huius Imago *Christi crucifixi* et parte inferiori *Marie Magdalene*. Usque cingulum.
14. Casula rubra Atlacz aurea flauo et viridi flore paruum permixta In cuius dorso crux venetiarum cum sex Imaginibus principalis *Petri* apostoli, Alter *Pauli* etc.
15. Rubra purpurea aurea In cuius dorso pulchra crux venetiarum cum Sex Imaginibus quarum principalis est *Virginitis Marie*, secunda S. Regis *Ladislai*, Tertia *Helene* regine etc.
16. Casula rubeum aureumque colorem ac nigrum ostendens super crucem Imago crucifixi, a dextris calix cum hostia, A sinistris Imago solis.

(NB. Iten a 17. és 18. szdm kimaradt.)

19. Casula Atlacz Rubea aurea viridi et flauo colore ornata habens crucem auream cum Imagine *Christi crucifixi, Marie Magdalene Petri Apostoli*.
20. Casula Rubra *Camuka* satis copiose aurea continet, In cruce, ordinem passionis Christi In imo orantes in summo resurgentes.
21. Casula purpurea pure flaua In cruce continens Imagines

e) Du Cange glossariuma nyomán: a *selyem*-kelméknek egy neme.

Pelsöczi Bebek György ellen szintén olyan tiltakozást menesztettek 1566-ban, mert az egyházi

ruhák nélkül 10,000 arany forintra becsült becses arany és ezüst tárgyakat, melyek Jakab rosnói pol-

*Beathissime Virginis, Stephani, Ladislai, Ursule et Ap-
polonie.*

22. Casula flauca plus tamen Turea super cruce[m] continens Imagines *Stephani, Ladislai, Emerici* et duorum *Angellorum*.
23. Casula purpurea rubra simpliciter cum quinque Imaginibus principalis est *Beate virginis* Ad solem *Dorotthe* virginis.
24. Casula Camuka nigra vel Atlacz cum simplici cruce rubra.
25. Casula rubea satis aurea Atlacz, habens cruce[m] simpliciter ex aureis filis factam.
26. Casula est tota Aurei coloris In cuius dorso crux flauca per totum gemmis ornata.
27. Casula purpurea rubea aurea cruce[m] habens veneciarum cum Imaginibus *Christi crucifixi* duorum *angellorum*. Auis publicani (pelicani?) pullos In nido vinnificantes.
28. Casula purpurea rubea cum cruce communi deaurata continens Imaginem virginis gloriose cum sex Imaginibus virginum.
29. Casula Atlacz rubea cum flauca cruce gemmis copiose ornata.
30. Casula Atlacz rubra, viridi alboque colore permixta cruce[m] habens communem cum Imagine *crucifixi Petri et Pauli* apostolorum.
31. Casula cineris coloris Antiqua deaurata cruce[m] habens factam ex *Aranparta*.
32. Casula purpurea viridis aurea cruce[m] habens simpliciter ex *Aranparta*.
33. Casula purpurea viridis cum cruce Imaginibus regum *Stephani, Ladislai*, atque *Emerici* decorata.
34. Casula Camuka rubea In cruce sunt Imagines *Nativitatis christi adorationes regum, circumcisionis* etc.
35. Casula purpurea coccinea In cruce habens Imagines *Christi crucifixi* et diue *chaterine*.
36. Purpura rubea de aurata cum cruce Veneciarum habens Imagines sanctorum regum *Stephani, Ladislai* Ac *Emerici*.
37. Purpura rubea cum cruce ex *Aranparta* facta.
38. Casula rubeum viridemque colorem ostendens, Antiqua in cuius dorso simplex crux et purpura rubea.
39. Casula rubrum albumque colorem ostendens *Irδος Byrdos* (?) cum cruce simplici.
40. Casula Atlacz rubea In dorso crux communis cum sex Imaginibus.
41. Casula Atlacz diversi coloris cruce communi cum quinque Imaginibus.
42. Purpura flava. Antiqua. Cruce[m] habens ex *Aranparta* factam.
43. Casula flava Antiqua parum deaurata cruces habens ex *Aranparta* factas.
44. Casula Atlacz rubea cruce[m] In dorso habens magnam, continens imagines *Salvatoris* gemmis ornatam atque imaginem historialiter *Assumptionis Beatissime Virginis*. In imo insignia patronis.
45. Racz Camuka rubra atque de aurata In cruce habens Dei patris imaginem et *Jesu crucifixi*, Ac columbe Beatique *Francisci* stigmata suscipientis.
46. Casula purpurea coccinea habens super cruce[m] imaginem *Christi resurgentis* Latus discipulis ostendentis et *Marie Magdalene* apparentis Gemmis copiosissime ornata.
47. Purpura diversi coloris videlicet nigri, rubei, croceique cruce[m] habens de rubro atlacz ornatam per totum globulis Ac *Leweghe* (?) argenteis.
48. Casula Atlacz rubea cum cruce simplici et purpure.
49. Casula similiter Atlacz erm cruce communi Ac simplici.

Registrum Humeralium.

Humeralia In toto fuerunt vij

1. Gemmatum cum Imagine Virginis *Marie*. Cum quattuor Lapidibus preciosis et uno anullo Aureo ornatum.
2. Apparet factum ex *Naffa* vel *parta* puellari cum septem apiculis Tribus maioribus et quattuor minoribus.
3. Gemmatum. Cum Imaginibus *Beate Virginis. Barbare, e Juliane* decoratum.
4. Aequè gemmatum cum Nomine *Marie* Insignitum. Item alia tria non multum gemmata sine Imaginibus.

Registrum Dalmaticarum.

Dalmaticarum fuere paria Xij.

1. Camuka alba nova per totum Auro et serico parum ornata.
2. Rubea purpura In extremitatibus adornata Aurea purpura.
3. Camuka rubea nova flavo flore contexta.
4. Camuka alba utraque parte aliquantum cum rubea camuka adornata.
5. Diversi coloris de aurata.
6. Tota alba.
7. Tota flauca.
8. Camuka rubea In dorso vnus columba ex gemmis facta in dorso alterius est Crux ex gemmis cum quinque lapidibus.
9. Purpura Aurei coloris.
10. Athlacz similiter Aurei coloris solemnioris tames (?) flavo serico florizata.
11. Camuka viridis In dorso Stella Aurea.
12. Flauca coloris de Aurata opere Antiquo.

Registrum Capparum.

Cappe in toto fuere XXiiij.

1. Alba Camuka de aurata.
2. Purpura rubei viridisque coloris Auro et argento contexta.
3. Purpura rubra de aurata.
4. Camuka crocei coloris Aurea.
5. Purpura rubri coloris *tündeklew.* (tündeklő)
6. Purpura rubea ornata cum *Aranparta*.
7. Purpura simpliciter flauca.
8. Purpura rubea.
9. Purpura rubea cum *aranpartha*.
10. Camuka coccinea.
11. Camuka alba.
12. Camuka viridis.
13. Camuka similiter viridis.
14. Athlacz rubea.
15. et 16. Camuce virides.
17. Item quattuor sunt rubre albo colore mixte *Irδος Birdos*
21. flauca deaurata Antiqua.
22. Flauca simpliciter Antiqua.
23. et 24. Camuce rubre.

Pendule Capparum.

1. Gemmatum rubeum continens Imaginem *Beate virginis* cum puero habens legibulum argenteum cum signis maioribus deauratis, In eadem pendula sunt nonem lapides preciosi. Item Quatuor pendule gemmate cum quattuor pomis ex argento factis per totum de auratis.

gárnál le valának téve, Bebekék elvették és saját hasznukra fordították.

Registrum super ornamenta altarium.
Summa XXij.

1. Rubeum mixtum athlacz deauratam.
  2. et 3. Rubeum totum, Auro abunde contextum.
  4. In quintuplici ordine de Auratum.
  5. Purpura viridis.
  6. Alhlacz rubea mixtum *Irdoz Birdos.*
  7. Camuka duorum colorum rubei et viridis.
  8. Purpura rubra deaurata floribus.
  9. et 10. Similis prescripto.
  11. 12. 13. Purpura deaurata cum omnibus attinenciis.
  14. Nigrum *bachacin* (?) Antiquum.
  15. Rubea Atlacz *Irdoz Birdos.*
  16. Purpura rubea.
  17. Camuka Aurea rubeo colore mixta.
  18. Purpura cinerei coloris.
  19. Athlacz viride.
  20. Ex rubeo et flauo colore.
  21. Sericum cum filo aureo mixtum.
  22. Rubeum croceumque.
  23. Athlacz viride.
- Item Indumentum pulpitis.
Athlacz diversi coloris.
Fwa vna (?)
Tapetorum numerus XV.
Ladule tres, In duabus res Argentee continentur. In ter-
tia vero *Littere monasteriorum privilegiales.*

Nem bizonyos, milyen vége volt ezen tiltakozásoknak; a mi a Drugeth családdal való pert illeti, 1569-ben a két peres fél t. i. Mihály tartományi perjel, és homonai Druget István és Miklós abban egyeztek meg: hogy a további kellemetlenség és perlekedés elkerülése végett, *Drugeth* család a jövőre minden követelésétől elálló rendnek kármentesítésül 5 évi részletekben 400 frt. — együtt véve 2000! magyar forintot fog fizetni.

Bizonyos adatok hiányában nem lehet tudni, mire fordította a perlekedő család azon temérdek becses egyházi készletet, nem létezik-e ebben vagy amabban a kolostorban, egyházban vagy magánosok kezeiben egyik vagy másik ezen érdekes régiségekből; az az egy bizonyos, hogy a pálosok rendje ama elhamarkodott kiegyezkedés által szenvedett tetemes kára valóban igen nevezetes jelenség marad.

Az itt közlött okmány külsején ez áll: Anno a partu virginis Ego frater Christophorus hoc negotium determinavi virtute literarum pleni mandati; non igitur potest aut debet noster ordo heremiticus aliquid a Dominis de Homonna postulare.“ Ezek után egy későbbi kéz igen találólag azt írta: „malet imprudenter determinasti.“

Rupp Jakab.